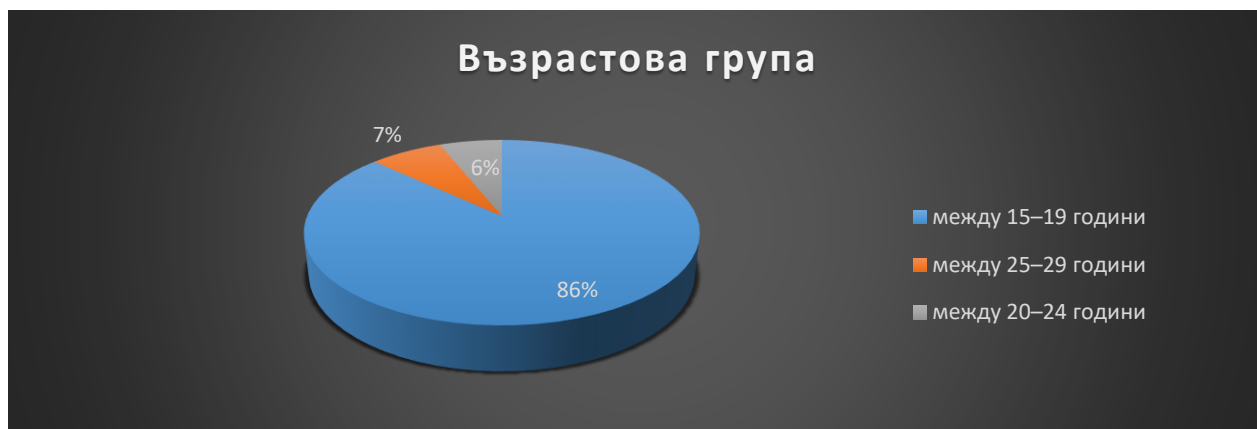

Проучване за AI

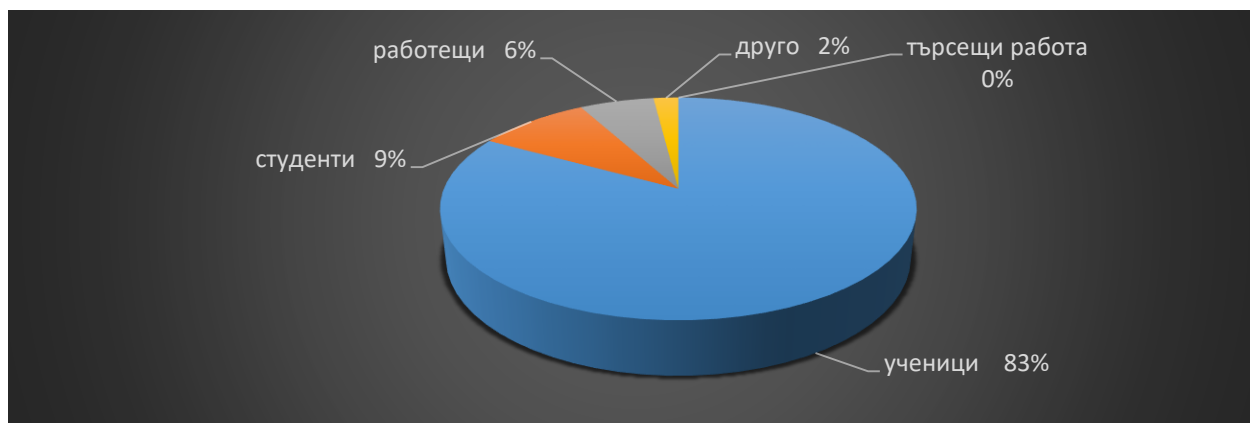
Анализ на демографията и потребителския профил

Изследването е проведено чрез анонимна онлайн анкета сред младежи от София в периода 26 май до 15 юни 2026 г. То е реализирано по инициатива на отдел „Младежки дейности“, дирекция „Спорт и младежки дейности“ към Столична община и Клъстер по мехатроника и автоматизация в рамките на проект SKYLA. Основната му цел е да установи нагласите и нуждите на младите хора в столицата спрямо навлизането на изкуствения интелект.

Проучването обхваща 281 участници, като преобладаващата част са тийнейджъри между 15 и 19 години — цели 86% (243 души). Останалите са разпределени почти поравно между възрастовите групи 20–24 години (6% или 17 души) и 25–29 години (7% или 21 души).

Разбираемо, огромното мнозинство от 83%, са ученици (233 човека). Студентите представляват 9% (24 човека), работещите са 6% (18 човека), а делът на търсещите работа е под 1% (1 човек).

Проучването отразява нагласите на днешното поколение — това на настоящите гимназисти и ученици в горен курс. Резултатите не могат да се обобщят за работещото население, но дават ясна картина за навлизането на технологиите в средното образование.

Всички бъдещи образователни или общински стратегии трябва да бъдат съобразени с езика, нуждите и каналите за комуникация на учениците в средните училища, вместо да се фокусират върху университетски или корпоративни модели.

Честота, цели и вид на използвания ИИ – Въпроси 1, 2 и 3

Изкуственият интелект е станал част от ежедневието на младежите. Общо 83% от тях използват ИИ инструменти редовно, като 43% ги ползват няколко пъти седмично, а 40% – всеки ден. Едва 17% заявяват, че ги използват рядко или никога.

Водещата мотивация за тази висока честота е образованието – 60% от анкетираните използват ИИ най-често за училище или университет. За лични проекти и забавление го прилагат 32%, а за професионални цели (работа) – едва 7%.

По отношение на вида инструменти се наблюдава сериозен превес на текстовите платформи (чатове) с 87%. Аудио-визуалните инструменти за генериране на изображения, видео и музика са най-полезни за 7%, а тези за програмиране и код – за 5%.

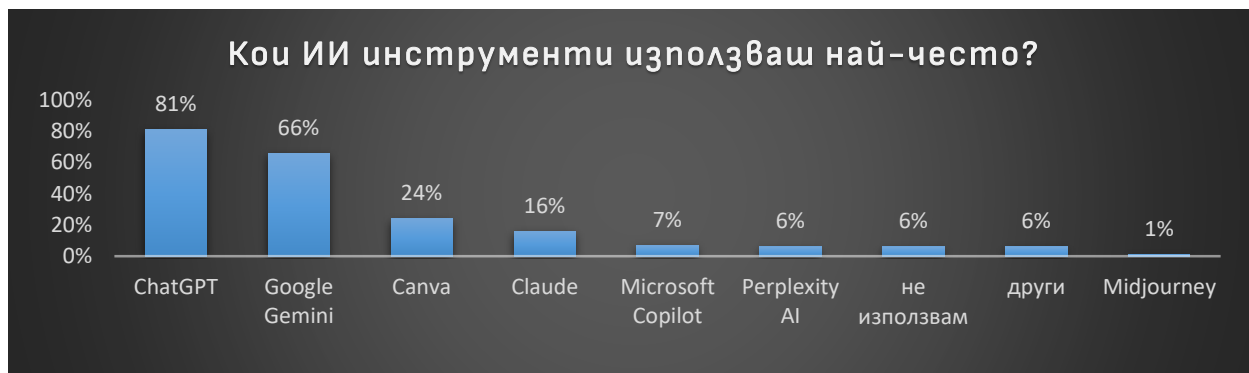

ИИ вече не е екзотична технология, а системен помощник в учебния процес. Учениците масово го използват за писане на домашни, есета, доклади и обработка на текстова информация, докато творческият и техническият ИИ остават на заден план.

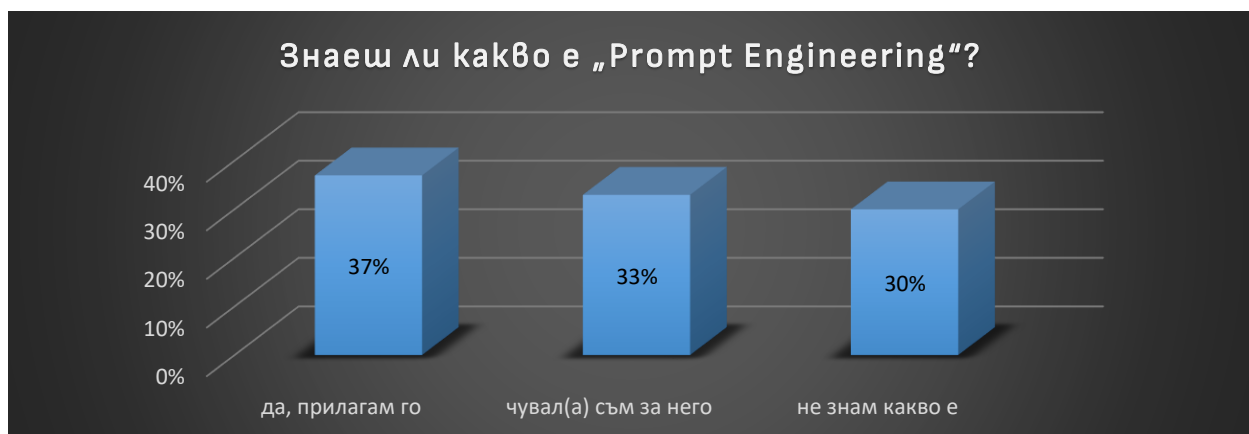
Училищната система не трябва да игнорира този процес, а да се адаптира. Като пример за добра практика е преподавателите да променят формата на домашните работи – от пасивно възпроизвеждане на текст (което ИИ прави за секунди) към проектно базирано обучение и устни дискусии.

Предпочитани платформи и ниво на уменията – Въпроси 4, 5 и 6

Пазарният дял сред младежите е концентриран в две основни платформи. Най-често използваният инструмент е ChatGPT с 81%, следван от Google Gemini с 66%. Дизайнерската платформа Canva заема 24%, а текстовият модел Claude – 16%. Инструменти като Microsoft Copilot (7%), Perplexity AI (6%) и Midjourney (1%) имат много по-ниска популярност, а 6% от респондентите изобщо не използват ИИ.

Интересно е разминаването между самооценката на уменията и реалните технически познания. Близко половината (49%) определят уменията си като „средно ниво“, а 25% се смятат за „напреднали“. Само 18% се определят като начинаещи, а 9% декларираят, че нямат умения. В същото време обаче, когато бъдат попитани за конкретната дисциплина „Prompt Engineering“ (правилно структуриране на команди към ИИ), едва 37% казват, че знаят какво е и го прилагат. Други 33% са чували термина, но не знаят как да го ползват, а 30% изобщо не знаят какво означава.

Младежите имат високо самочувствие за дигиталната си грамотност, защото боравят лесно с интерфейса на ChatGPT. Те обаче не притежават задълбочени технологични умения и не знаят как да управляват алгоритмите ефективно, за да получат максимално качествени резултати.

Обученията не трябва да започват от „А и Б“ на технологиите, а да се насочат директно към качествено извличане на информация – методология на промптването, критичен анализ на отговорите и комбиниране на различни ИИ инструменти.

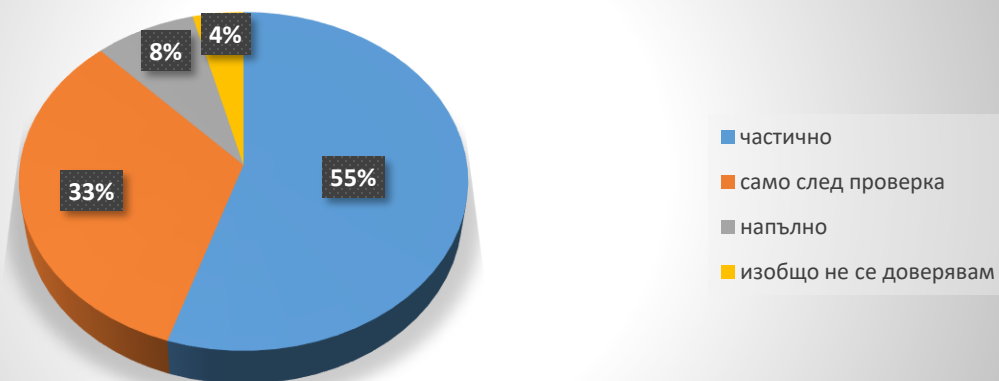
Начини на учене, доверие и киберсигурност – Въпроси 7, 8 и 9

Институционалното образование изостава драстично от личния интерес на учениците. Впечатляващите 80% от анкетираните са придобили уменията си за работа с ИИ чрез самообучение (YouTube и други интернет източници). Само 15% са получили такива знания в училище или университета, а едва 5% са посещавали специализирани курсове.

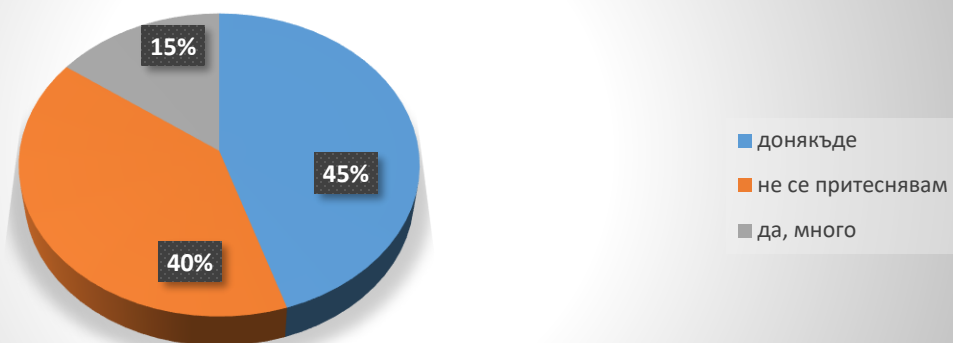
По отношение на критичното мислене младежите показват изненадваща зрялост – само 8% се доверяват напълно на генерираното от ИИ съдържание. Мнозинството от 55% се доверяват частично, а 33% вярват на информацията само след допълнителна проверка (4% изобщо нямат доверие).

До каква степен се доверяваш на ИИ?

Темата за киберсигурността обаче остава negliжирана: 40% от респондентите изобщо не се притесняват за личните си данни, 45% се притесняват „донякъде“, а силно обезпокоени са едва 15%.

Притесняваш ли се за личните си данни?

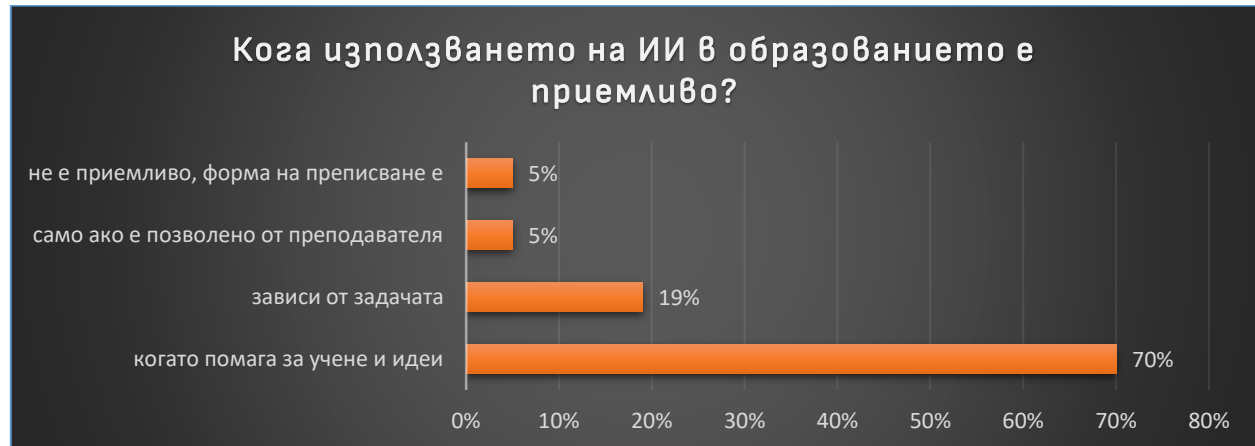

Младите хора се образоват сами в интернет, което крие рискове от фрагментирани знания. Макар да подхождат предпазливо към верността на информацията, те масово споделят лични данни, училищни проекти и чувствителна информация с корпоративни алгоритми, без да си дават сметка за последствията.

Навременна стъпка би било интегрирането на кратки модули по дигитална хигиена. Така учениците по-лесно ще осъзнаят как безплатните ИИ инструменти използват личната им информация и защо е разумно да избягват качването на лични данни или свои авторски работи в тях.

Етика в образованието и бъдеще на пазара на труда – Въпроси 10, 11 и 12

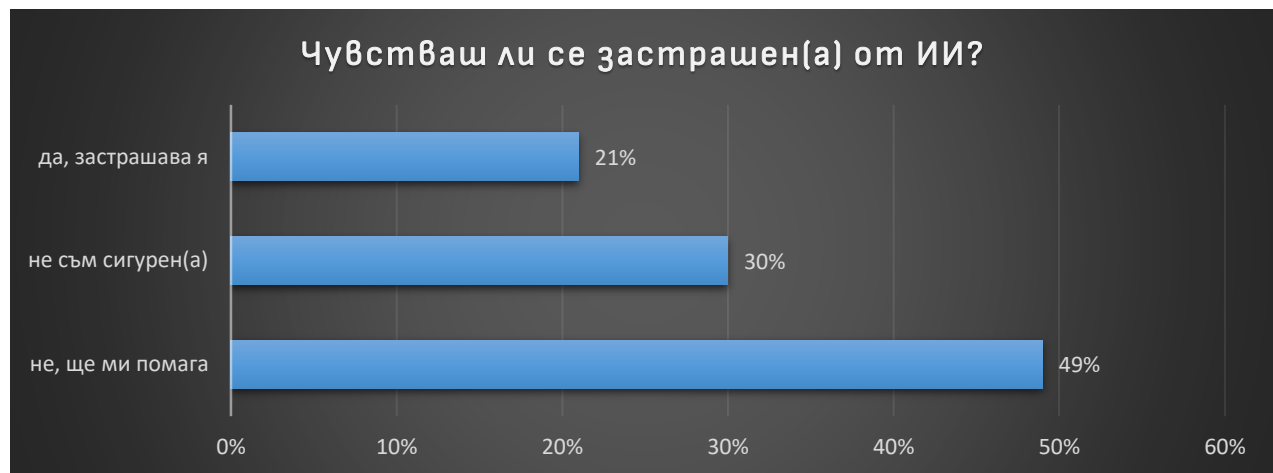
По въпроса за академичната честност цели 70% смятат, че използването на ИИ в образованието е напълно приемливо, когато помага за учене и генериране на идеи. За 19% това зависи от конкретната задача, едва 5% смятат, че е приемливо само при разрешение от преподавател, и също толкова (5%) го приемат за чиста форма на преписване.

Погледът им към бъдещето е реалистичен — общо 67% вярват, че уменията за работа с ИИ ще станат задължителни на пазара на труда (42% „вероятно да“, 25% „със сигурност“), докато 33% смятат, че това няма да се случи.

Страхът от технологична безработица е сравнително нисък — 49% не се чувстват застрашени и вярват, че ИИ ще им помага, 30% не са сигурни, а 21% виждат реална заплаха за професионалното си бъдеще.

За младежите ИИ не е средство за измама, а инструмент за интелектуална подкрепа и продуктивност. Те осъзнават, че бъдещата им кариера ще изисква тези умения, и по-скоро приемат технологията като колега, а не като конкурент.

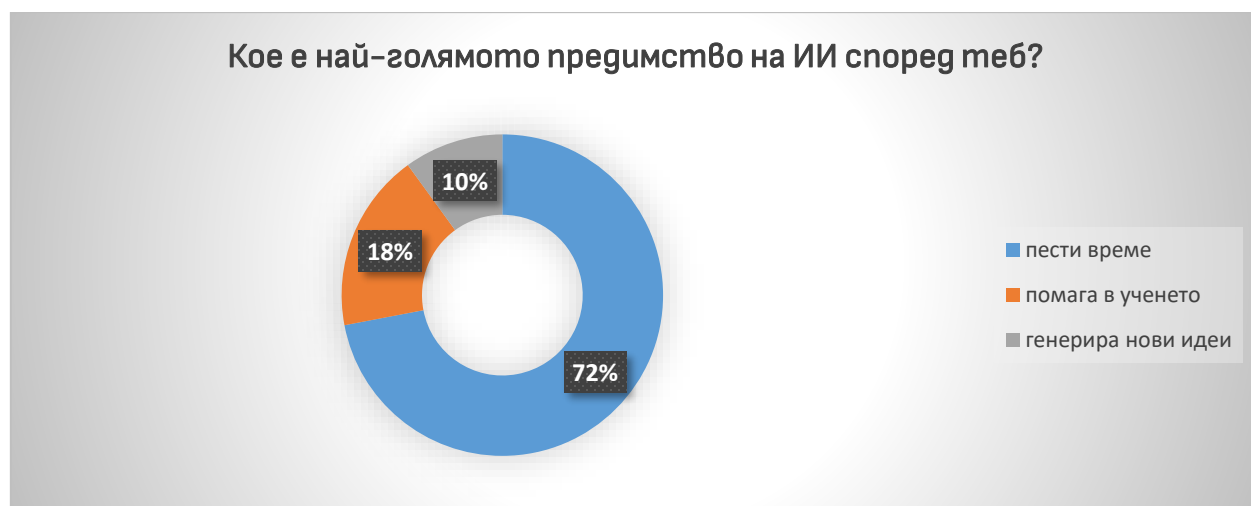
За предпочитане е образователните институции да преосмислят ролята на ИИ, вместо да го третират просто като инструмент за преписване. Разумна стъпка е въвеждането на етичен кодекс, според който ИИ служи за проучване, структура и идеи, но крайното съдържание и критичната мисъл остават отговорност на ученика.

Нагласи към допълнително обучение и общинска подкрепа – Въпроси 13, 14, 15 и 16

Когато става въпрос за награждане на уменията извън училище, се забелязва известна пасивност. Повече от половината анкетирани (54%) не проявяват интерес да се запишат на курс за ИИ умения. За 34% това би било вариант само при условие, че обучението е напълно безплатно, а едва 11% биха го направили веднага.

Тази нагласа е обвързана с факта, че за 72% най-голямото предимство на ИИ е просто това, че пести време (за 18% помага в ученето, а за 10% генерира идеи).

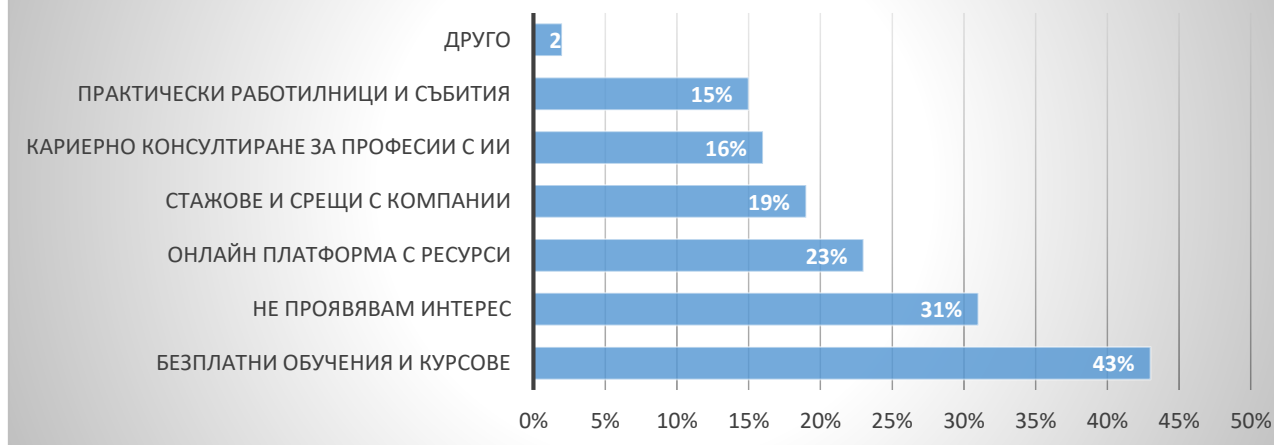

Общото отношение към навлизането на ИИ е предимно умерено — 42% са предпазливи, 39% са оптимисти, а 19% са скептични или отрицателно настроени.

Накрая, попитани каква подкрепа от общината би им била най-полезна, младежите поставят на първо място безплатните обучения и курсове (43%), следвани от онлайн платформи с ресурси (23%), стажове и срещи с компании (19%), кариерно консултиране (16%) и практически работилници (15%). Общо 31% заявяват, че не проявяват интерес.

Каква подкрепа от общината би ти била най-полезна?

Младежите не са склонни да плащат за ИИ курсове, тъй като са свикнали да намират всичко безплатно в интернет. Те обаче разпознават местната власт (общината) като легитимен партньор, който може да им осигури безплатен старт, кариерно ориентиране и директен контакт с бизнеса.

Общината може да изиграе ключова роля, като предостави безплатни възможности за дигитални умения. Вместо суха теория, тези курсове трябва да предлагат и практически ориентирани уъркшопи.

Извод:

Проучването показва, че изкуственият интелект (ИИ) е претърпял фундаментална трансформация в очите на младежите – той вече **не е екзотична технология, а системен и масов помощник в образованието и ежедневието им (83% обща ползваемост)**. Гимназистите демонстрират зряло критично мислене, като отхвърлят сляпото доверие в генерираното съдържание и разглеждат технологията не като средство за измама или заплаха за работните им места, а като легитимен колега и инструмент за продуктивност, който ще бъде задължителен за бъдещата им кариера.

Зад тази висока дигитална активност обаче се крие **технологична и институционална празнота**, която се изразява в три основни проблема:

- **Парадокс на уменията:** Младежите имат измамно високо самочувствие за знанията си, защото боравят лесно с интерфейса на ChatGPT. В действителност те нямат дълбоки познания и над 60% от тях не знаят или не могат да прилагат правилната методология на кодиране и структуриране на команди (*Prompt Engineering*).
- **Дефицит в киберсигурността:** Поради ограничения брой обучения, темата за защитата на данните е масово пренебрегната. Близко 85% от учениците не се притесняват или се притесняват съвсем слабо за сигурността си, като несъзнателно захранват корпоративните алгоритми с лична информация и авторски проекти.

- **Институционално изоставане:** Тъй като цели 80% от младежите се обучават сами в интернет (YouTube и социални мрежи), официалното образование (училища и университети) изостава драстично и губи ролята си на дигитален ориентир.

В стратегически план, тъй като младежите са свикнали да намират всичко безплатно в мрежата и отказват да плащат за допълнителни курсове, образователната система и местната власт следва да вземат отношение. Училищата трябва да трансформират пасивните домашни работи в дискусии и проекти, а общините трябва да се утвърдят като легитимен партньор чрез **създаването на безплатни курсове**. Последните не трябва да представят суха теория, а да предложат практически работилници по дигитална хигиена, ефективно промптване и директни стажове, за да превърнат потребителските навици на учениците в реално и защитено професионално предимство.